Яненко Л.П.

Ст. викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування
Національного університету харчових технологій (НУХТ), м. Київ

ПРО МОВУ НООСФЕРНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Перманентні світові кризи настійно спонукають все людство шукати дієві шляхи і реально всім миром починати розбудову принципово нової цивілізації і планетарної організації - НООСФЕРИ, що вже 100 років тому чітко передбачав В.І.Вернадський. При цьому однією з фундаментальних проблем встає генетична, зокрема лінгвістична гетерогенність населення планети, яке має почати жити в умовах єдиних спільних баз даних та знань. Разом з тим, світові процеси останнього десятиліття ще раз доводять справедливість гіпотези Сепіра-Уорфа (*Sapir-Whorf hypothesis*), розробленої ще у 30-х роках XX століття, згідно якої лінгвістична структура певної мови визначає конструктивність мислення і спосіб пізнання реальності світу носіями цієї мови. Стверджується, що люди, які говорять на різних мовах, по різному сприймають світ і по різному думають. Зокрема, розуміння таких фундаментальних понять, як простір та час, залежить перш за все від рідної мови людини. Крім того, візуалізаційні (образні) здатності носіїв китайської або японської мови сьогодні суттєво допомагають їм у засвоєнні інтерактивної графіки на комп'ютерних екранах, дозволяють більш швидко опановувати програмні засоби, а відтак і сучасні технології. Носії європейських мов також відрізняються певними гносеологічним відмінами. Наприклад, слова «диво» і «дивуватися» у німецькій мові мають однаковий корінь «Wunder», у англійській «Wonder», так само як і в українській «диво». Власне акт дивування наступає, коли сприйняття світу вступає у конфлікт зі сталим для нас світом понять. Коли такий конфлікт переживається гостро і конструктивно, то він потужно впливає на наш розум. Взагалі, прогресивний розвиток нашої

свідомості є саме подолання цього відчуття дива – тут все залежить від конструктивізму нашої поведінки. Можливо, когнітивна свідомість українців і німців, що мають за ДНК-аналізом спільне арійське коріння, більш впевнено формує нові знання при зіткненні із черговим дивом, ніж це вдається робити, наприклад, носіям російської мови, де слова «чудо» і «удивляться» мають різні корені, а поняття «работа» взагалі походить від слова «раб», тому тут маємо більшу схильність до тривалих роздумів та містики замість логічних висновків і дій. Наприклад, для вітчизняних розробників нової науки «Геобіономіки» вагомим поштовхом до творчих пошуків стали слова нашого генія Т.Г.Шевченка: «У кожного своя доля і свій шлях широкий…». Тут когнітивна цінність українського слова «доля» не у його містичному фатумі, а у завданні для сучасної науки визначити причини і можливі обсяги цієї частки-долі кожної людини, народу, країни у геологічних і біологічних ресурсах, ще наявних на планеті Земля. Сьогодні наявна планетарна ресурсна криза вимагає глибоко науково обґрунтованого і, в той самий час, оперативного вирішення цієї проблеми. Саме сьогодні почався переломний момент у нашій планетарній свідомості, коли людство перейде від стану природокористувачів (орендаторів у Природи) до стану найбільш відповідальних членів Природи, що використовують лише самовідновні ноосферні технології.

Проте мова науки, особливо для розробки ноосферних технологій, має бути незалежною від розбіжностей когнітивної цінності звичайних мов кожного народу. Саме тому вже багато віків тому замість загально прийнятої латинської мови в науці запанувала мова математики, а останні десятиліття на її формальній базі виникли потужні універсальні комп’ютерні мови. Проте, через невичерпну складність Природи, практично неможливо розробити строго адекватну мову для її однозначного опису та аналізу всіх природних явищ. Досвід останніх десятиліть довів обмеженість класичної математики, яку віками вважали мовою всіх наук. Ускладнення завдань виживання на планеті Земля спонукає людей, як найбільш розвинутої частини Природи, створити потужних помічників для своєї розумової діяльності – інтерактивні цифрові

комп’ютерні системи, здатні накопичувати і миттєво переробляти величезні масиви Інформації з формуванням пропозицій оптимальних рішень. Тому мовою опису і аналізу Природи сьогодні все більше стають комп’ютерні алгоритми і відповідні програмні модулі, а мовою всіх наук стають універсальні мови програмування. Серед них найбільшу перспективу мають мови візуального програмування, що значно розширюють синтаксис і семантику класичної математики. Так само, як візуальні можливості китайських ієрогліфів суттєво випереджають класичні західні абетки, так і можливості візуального програмування значно розширюють і прискорюють формалізацію складних розумових конструкцій людства. Взагалі, досліди сучасної біофізики показали, що образне (візуальне) представлення даних передає в десятки тисяч разів більше Інформації, ніж дискретне (літерами), для чого вже потрібно мати у пам’яті більшу частину даних. Це, в свою чергу, дозволяє більш швидко будувати моделі складних об’єктів Природи, проектувати і створювати принципово нові антропогенні творіння.

Таким чином, реальна побудова світлого ноосферного майбутнього людства суттєво залежить від результатів когнітивної лінгвістики щодо створення інтегральної мови всього людства, що має м’яко і впевнено зайняти своє доленосне місце, але без утисків старих місцевих мов кожного народу.